

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

TUR.417-MEZUNİYET ÇALIŞMASI

Numara: 1, Birinci Sene, Nüshası 5 Kuruş

1 Mart 1325

RESİMLİ ROMAN

İdârehânesi Bâbiâlî Caddesinde "Musavver-i Muhîd" İdârehânesi

MEHMET ALTUNGÜL (20020434)

SADETTİN BOZYEL (20021803)

DANIŞMAN HOCA: YRD.DOC.DR ALİ EFDAL ÖZKUL

LEFKOŞA-2006

ÖN SÖZ

Kıbrıs'ta 1 Mayıs 1325'te basılan derginin ekidir. Muharriri Kemâlzâde Alî Ekrem ve Resimli Roman dergisinin müdürü Fâik Sabrî'dir. Bu dergide tiyatro, şiir ve hikâye gibi edebî türler yer alır. Mâba'ad 2 numaralı nüshada yer alır.

O dönemin dili olan Lisân-ı Osmânî, en çok Farsça, Arapça ve Türkçe'den oluşmakla beraber Fransızca da mevcûttur. Türkiye Türkçesi ilk başlarda, yani Cumhuriyet Dönemi ile birlikte İstanbul ağızı temel alınarak işlenmeye başlanmıştır. Daha sonraları, Osmanlı'nın bünyesindeki milletlerin bağımsızlıklarını kazanmaları ile birlikte o sahalardan Anadolu'ya göç eden Türklerin etkisiyle Oğuz lehçesinden Karluk lehçesine kaymaya başlamıştır. Buna sözcüklerde yumuşamış sessiz vokallerin sertleşmeye başlamasını örnek verebiliriz. Osmanlıca'yı, Eski Anadolu Türkçesi ile günümüz Türkçe'sini karşılaştırsak Türkçe'nin gramer kurallarına zarar vermiştir. Örneğin; *hangi, anne* sözcüklerinde büyük ünlü uyumu yok olmuştur. Bunun sebebi, vezin kaygısı nedeniyle aruza uyum sağlama arzusundan gelir. Arapça ve Farsça'nın müzikalitesi aruz vezni ise Türkçe'ninki büyük ünlü uyumu, ünsüz benzeşmesi, ünlü yumuşaması, ulama vb. gramer kurallarıdır. Kaldı ki Türkiye Türkçesi 30 asırlık, Osmanlıca ise 7 asırlıktır; Türkiye Türkçesi daha birikimli bir dil ve daha çok kültürlü bir dildir.

Arapça ve Farsça'yı, kelime çokluğu zengin bir dil hâline getirir, Türkçe'nin zenginliği ise eklerdendir. Çünkü Arapça ile Farsça bükümlü, Türkçe ise heceli bir dildir.

Şemseddin Sâmînin Kâmûs-ı Türkî'sinde "Türkçe Asyanın bütün kısım-ı şimâlinde tekellüm olunan elsine-i Turaniyye zümresinden olup, elân oralarda pek vâs'i yerlerde söylenmekte olduğu hâlde, bir şubesi de Garba doğru ilerleyerek, Avrupa ile Asya'nın birbirine karşı uzandıkları iki büyük ve güzel şube-i cezîrede yani Anadolu ile Rumeli'nde tekellüm olunmaktadır." cümleleriyle dile getirilir. Bu Türkçe'nin ne kadar geniş bir coğrafyada kullanıldığına delildir. Türkçe, Avrupa'nın içlerine kadar girer ve Osmanlılar'ın dağılışıyla burdaki Türkler, Anadolu'ya gelirler. Bunlar daha çok Karluk Lehçesi ile konuştuklarından bugün konuştuğumuz Türkiye Türkçesi (Batı Oğuz Lehçesi), Anadolu'ya göçle birlikte Karluk Lehçesi ile karışır ve Türkmen-Karluk Lehçesi olur. Bununla birlikte İstanbul ağzının da etkisi vardır; ancak bu etki fonetik olarak vardır. Bu İstanbul ağzının fonetiği, Arapça ve daha çok Farsça'nın fonetiğinin etkisinde kalarak; kelimelerin telaffuzu daha çok gırtlak fonemleriyle yapılır. Osmanlıca, bugün daha çok resmî ve akademik çalışmalarda ve sunumlarda kullanılır. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde Türkmen-Karluk

Lehçesi kullanılır. Bu durum bugün İstanbul'da bile mevcuttur; yani İstanbul'da da Türkmen-Karluk Lehçesi kullanılır.

Bu iki Oğuz Lehçesi'nin kaynaşması doğal çünkü aynı fonetiğe sahiplerdir. Aralarında çok az fark vardır. Karluk Lehçesi'nde vokaller daha yoğun telaffuz edilir.

Sonuç olarak; bugünkü Türkçe hem Arap alfabesinden hem de Yeni Türk alfabesinden kötü etkilenmiştir. Yeni Türk alfabesinde *nç*, *nt*, *ng*, sızıcı *d*, sızıcı *w* gibi sesler yok olmaya yüz tutmuş; en azından resmi Türkçe'de durum böyledir.

Mezûniyyet projeme yardım eden değerli hocalarım; Yard.Doc.Dr.Ali Efdal Özkul ve Yard.Doc.Dr.Osman Yıldız'a şükrânlarımı sunuyorum. Ayrıca Girne Millî Arşiv çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Mehmet ALTUNGÜL 20020434

Sadettin BOZYEL 20021803

İÇERİK

KIŞ	2
NE ZAMAN?.. ¹	7
LONDRADA BİR GECE.....	8
MADAM LUİS	10
KÎL VE FÂL ADABI.....	17
Kanol Mendes	17
Mehmed Raûf.....	17
Tan.....	18
Muallim Vâic	18
Poul Burje	18
Fikret	18
Mehmed Raûf.....	18
İltifâta Teskin	19
Hiddet ile İstihzâ	19
Gölge	22
25 LİRA MÜKÂFÂT TAKSİM OLUNACAKTIR	23
Büyük Müsâbaka.....	23
SEBEB ?!.....	24
RESİMLİ ROMAN	25
Târîhî ve Mahallî Piyes Muharriri:	25
Ali Haydar Emîr.....	25
Ashâb-ı Vakı'a	25
Fasıl-ı Evvel	26
(Temâşâ-1:Mücâr-ı Dâyesi).....	26
İkinci Temâşâ- Büyükdere İskeleyi	30
Üçüncü Temâşâ- Bâbı'âlî	31
Dördüncü Temâşâ-Büyükdere Çayırı.....	36
Birinci Temâşâ-Dîvân-ı Hümâyûn	38
İNDEKS.....	41

*Mütefekkir gidiyordum. Ve kamer fevkinde
Bana hayretle bakardı: "Gece kimdir bu" diye..*

(Sayfa: 61)

Manzûm küçük hikâye:
Serab-ı müstakbel hikâyelerden:

KIŞ

-Her zamân sana-

Ada..Bir leyl-i şitâ..Karların altında zemîn
Uyuyor mest ü münevver, uyuyor hep sâkin

Bu beyâz safha-i 'ulviyenin üstünde kamer;
-Müteaccib, mütefekkir, müteazzim, dilber-

Sanki bir yes-i merâretle sararmış gibidir..
Kalbe bir haşiyet-i 'ulvî, rûha bir lerze verir.

Gece sis yok..Ve hayâlât ile mâlî kurulur
Hisse bir vahşet-i mûnis veriyor efsûngâr

İşte vahşet ü letâfet ne güzel merc olmuş
Rûha tefrîc edecek olsa insân medhûş

Nûrlu zülmetleri rûhumla müşâbe buldum
Şimdi bir belde-i mechûlde gibi korkuyorum!..

İşte bir sâhile geldim..Zihî safha-i âb
'Ufk-ı rûyâya karışmış uyuyor mest ü müzâb

Kamerin nûru da müselsel ü medîd
Sanki bir cennet-i sevdaya giden râh-ı ümid

Pek beğendim bu temâşâ-i sükûtu güzelim..
Sen de sevdiysen evet gel berâber gezelim.

* * *

Mütefekkir gidiyordum..Ve kamer fevkimde
Bana hayretle bakardı:"Gece kimdir bu" diye

Sâmit, âsûde ve sâkin koruluklar hoştu..
Şimdi bak lambası sönmüş bütün evler boştu.

Sâde bak. Şurda, şu sâhilde küçük bir ev var.
Bacasından uçuyor bir duman âcer âme-i kader

Bir gurbet-i hisse kapıldım: O küçük evceğizin
Önüne doğru pamuk karlar içinden sâkin

Geçerek vâsıl olunca o kadar hoş buldum
Ki temâşâ ediyorken onu mes'ud oldum.

Sâde bir penceresinden biraz aydınlık var
Odanın perdeleri pek kalın.. Ama ne zarar..

Ben hayâlimle bu mes'ud yuvanın da hâlini
Size ta'rif edeyim dinleyiniz:

RÛHÂNÎ,

Ve latîf bir odacık.. Sağda büyük bir şömine..
Solda oldukça cesîm bir yazıhâne.. Bir de

Bir güzel Türk halısı.. Ayna ve konsol.. Ve büyük
Bir kütübhâne.. Ve dört beş kanape.. Bir de küçük

Üzeri çay takımıyla dou bir hoş masa var
İşte hepsi bu kadar.

Sonra? Evet sonra ne var.

* * *

Orda bir genç kadın âserde oturmuş eline
Aldığı bir romanı tatlı sesiyle işte

Okuyor.. Zevci onu dinleyerek tâ ocağın
Karşısında bu meserretli sıcaktan baygın

Bir büyük koltuğa râhatla gömülmüş.. Bir de
Dört yaşında cici bir kız bebeğiyle yerde

Halının üstüne kıymetli oyuncaklarını
Dizerek oynuyor..Ah işte saadet yuvası.

Babası zevcesinin tatlı sesiyle meshûr
Çocuğun hâlini şefkatle temâşâ ediyor.

‘Acabâ kim? Bu latîf aile kimdir.. On iki
Senedir burda muhabbetle yaşarlar.. Sanki

Zevc ile zevcesi rûhen mütehhil gibidir
Onları kol kola görmek bana pek tatlı gelir.

İbtidâ yoktu çocuk sonra bu dilber yavru
Bir şefk-i vakti tulû’ etti.. Muhabbetle dolu

Kalblere bir yeni kuvvet ve metânet verdi;
Bu çocuk belki de bir tuhfe-i rûhâniydi.

Pek beğendim bu küçük aileyi ben güzelim;
Sen de takdîr ediyorsan bunu taklîd edelim.

* * *

Cümlesi birbirini şefkat ü safvetle öpüp
Ben o zamân sâhile gittim ki gurûb

Yattılar.

Etmek üzereydi kamer; şimdi kızıl bir fânûs
Gibi câzibdi; temâşâsına daldım. Mahsûs

Da ufuklarda yeni bir şeb-i hicrân ü ümid..
O küçük aileye gıptalar ettim; nev-ümid

Eve döndüm.

Bu küçük aile kimdi bilsen?

Bari ben söyleyeyim gel: Bu –muhayyil- sen, ben!..

Biri sensin, biri ben..Ah biri de her ikimiz..

Bu hayâldir. Bu hayâletimi takdîs ediniz.

Cemâloğlu: 15 Teşrin-i Evvel 1323

Tahsîn Nâhîd

*Ben o zamân sâhile geldim ki gurûb
Etmek üzere idi kamer..(sahîfa: 63)*

NE ZAMAN?..¹

Râsim Haşmet bana:

‘Alim keskin silâhıyla her şeye baş eğdirdi;
Hukûk elinin incisini kibre karşı parlattı;
Sanat büyük dehâsıyla sefil-i ârzı giydirdi;
Medeniyet herbir arka kollarını uzattı.

* * *

Lâkin rûhun o mübârek rüyaları bunlar mı?..
Hep zincirler kırıldı mı, hep yangınlar söndü mü?
Fenâlıklar bütün iyiliğe döndü mü?
Ümitlerle beklenen şu kan seyilli bahâr mı?..

* * *

-(Biraz daha bekleyiniz!..)-

-Peki peki ne zamân?.. Tam’ yine eski tam’ , vicdân yine o vicdân; âsrın yine felsefesi birbirini yemektir!..

* * *

İşte çekiç-örs üstünde yine hizmet ediyor: Kürsilerin nutukları: “Kötektir hakk” diyor;
hâlâ sezâr târihini okuyoruz demektir.

Muhammed Emîn

¹ Japon-Rus muharebeleri zamanında yazılmıştır.

LONDRADA BİR GECE

Zavâllı arkadaşım, o geceyi nakil ettiği esnâda bile birkaç kere açık açık esnedi:

-Otele gitmek mümteni' , gayr-ı kâbil.

-Neden?

-Borç yükünün unutmayacak dereceye vardığından.

-Başka bir otele yeniden bir hesâb açma idik.

-Açabilirdim âmâ elimde boş bir bavul olsa idi. Bilhusûs Londranın pek 'acemisi idim.

-Ne yaptık?

-Ne yapacağım. Ellerimi cebime koydum. Ağır ağır yürümeğe başladım. Yanımdaki bir iki ufaklık ile medâr-ı kuvvet olacağını zannettiğim ve eski, sıcak rom içtim. Yürü, Allah kerîmdir gayretiyle gittikçe tenhâlaşan sokaklarda lâ-yenkati' ayrıldım. Zâten vatan-ı cüdâyım. Mütessirrim, gurbetzedeyim. Memleketimin her manzarası gözümün önüne geliyordu: Kâh güpegündüz köprüde yaya cehtine yatmış bir esrârkeşin vaz'-ı nâimânesi, kuru çeşmelerin yalakları, câmi' havlularındaki şâdirvân kanapeleri, kâh ağaç dipleri, semerini serpeleyen istirâhat edinmiş bir hamalın şekerlemesi gibi sinir gevşetecek hayâller çenelerimi birbirinden ayırıyordu. Bir aralık yorgunluğun verdiği kesiklik ile durup duvara dayanınca netîceyi anladım: Nerede olsa, uyuyabileceğim. Uyumak için de bundan iyi isti'dâd olamaz. Bir de gözüme bahâr çakan göz göz bir yer ilişmesin mi? Bil-ihyâr bu gözlerden birine kapağı attım. Kendimi böyle boyuna verdim. Tabanlarımdan dizlerime doğru çıkan yorgunluk karıncalanması arasında daldım, dalmadım parmak gibi bir şey beni dürttü. İrkildim. Doğrudum. Karşımda iri, uzun bir polis duruyor:

Burada ne yapıyorsun?

-Yatıyorum, dedim âmâ anlamadı. İngilizcenin çetrefilli olmaz ki benim şive-i lafzımdan intikâl etsin. Elimle işâret verdim.

-Burada olmaz. Öteki polise git, dedi. Kalktım, sendeleye sendeleye öteki polise gittim. Ona da işâretle, benim İngilizcem ile keyfiyeti anlattım.

-Bereket versin ki anlıyorlar.

-Evet. (Başını salayarak) Bereket versin ki. Hattâ o da beni daha öteki polise yolladı. Aman Allah. Tâkatim tükeniyor. Giderken bir yapı mahallî gördüm. Önünde tahta havâle, taş yığınları, filân var. İlk aralıktan süzıldüm. Birinci boşluğa gelişi güzel serildim. Oh! Bir sâniye sonra kendimden geçmişim. Fakat yine bir dürtme. Hasbün-Allah, gözlerimi açtım. Yine karşımda ayrı bir polis.

-Burda ne yapıyorsun?

-Yatıyorum.

-Olmaz.

-Ne yapayım?

Cebinden bir kâğıt çıkardı, üzerine bir şeyler yazdı, bir numara koydu.

-Bunu, öteki polise götür, dedi.

Anladım, Gece yatısına dâir bir berât. Sevindim içimden:

-İşte medeniyetin rahm u şefkati bu kadar müteyakkızdır, dedim.

Kâğıt elde yürüdüm. Deddiği polise mülâkî olunca ibrâz ettim. Altına bir numara koyduktan sonra:

-Öteki polise.. demesin mi? Öyle ya her yerde gece koğuşı bulunmaz aa... Birkaç adım daha yürürüm, ne zararı var diyerek tatmîn-i ikdâm ettim. Çünkü her adımda ümüdüm ziyâdeleşiyordu. Birâder, ne dersin? Öteki polis de numaralamasın mı?

-Ay... sonra?

-Sonrası dördüncü öteki polise gideceğim. Eyvâh! Bizim sebzevâtçı beygirleri gibi uyuya uyuya yürümeden başka çârem yok. Ma'a-hazâ rutûbet imdâdına yetiştî. Üşüntü, yaşlılık uyku kaçırır derlerse inân. Biraz dirilir gibi oldum. O intibâh ile yürürken gözüme bir taş yığını iliştî. Bilmem ki nerelere düşmüşüm. Beş on yol 'amelesi çadır kurmuşlar. Bir incizâb-ı şedîde tutularak yanaştım, kimse aldırmadı. Usulca sıraya dâhil olarak ateşin kenarına çöktüm, bir oh daha. Bu mihmân-nevâz ameleden Allah râzı olsun. Harâret hakîkten feyâzdır. Baldırlarım, diz kapaklarım, göğsüm, yüzüm onun germî-nevâzından ettiği bir sırada uyku da bastırdı. İçlerinden birine çadırın kenarını göstererek:

-Uyuyabilir miyim? İşâreti verdim.

-Hay hay dostum!

Tarzında bir şey söyledi. Derhâl kendimi attım, öyle zannederim ki ân-ı vâhdede daldım. Fakat mel'ûn parmak yine beni dürttü. Çıldırmağ işten bile değil. Yine öyle bir polis:

-Bunların arasında senin işin ne?

-Hiç!.. Yerim yok, yatıyorum.

-Olmaz.

Berât-ı necât olan kâğıdı gösterdim. Bir mu'tâd o da bir numara attı. Öteki polise, dedi. Ben yine düşüm yola. Yalnız zamân zamân numara attırıyorum pratik iyi bir şeydir. Artık öteki polise ihtârine hâcet bırakmıyordum. Nihâyet birine daha mülâkî oldum. Kâğıdı gösterir göstermez:

-Gel, dedi. Beraber yürüdüm. Git gide bir kapının önüne vardık, çingırağını çaldı. Bir dakika sonra şişman çatal sakal biri göründü. Polis kâğıdı gösterdi, bende bir heyecân! Herîfin

vücûdu dühûluma müsâ'ade etse sizar gibi gireceğim. Kâğıda bakar bakmaz bana döndü, kemâl-i teveccüh ile gülümseyerek..

-Buyrun ha...

-Ne? Buyurun mu? Hayır azîzim, hayır. Elinin birini semâya doğru kaldırarak:

-Başüstüne âmâ görmüyor muyuz, sabâh oluyor. Bu saatten sonra kabûl edemeyiz, dedi. Polis de başıyla:

-Hakkı var, işâret-i tasdîkiyyesini vererek seherin ilk mâliklerine nazar-endâz-ı vakâr olduğu hâlde sağdan geri itti. Sen artık benim hâlimi düşün.

Kitâba bakar gibi yapıyor...

MADAM LUÏS

Muharrir: Andre NORPE

Mevtâ yortusu günleri teşrin-i sâînînin sisli semâsı altında sabâh ve akşam güllü saçakları birer nefhâ ve ışın gibi kâh âheste, bazen de içimden olan seneler için ayrı icrâ eder, bunlar için duâlar okurum... Hâtîrât-ı ba'îdemiz... Onlar da kemâl-ı zühd ü takvâ ile sevmekliğimiz lâzım gelen ölümler değil midir? Onlar geçen sabâh (Arel)de ziyâret ettiğimiz eski mezârîstân akça kavak ve çınar ağaçlarının mütemâdî sükût-ı evrâkı altında öyle sâmet u gam-gîn uzanıp giden esmer taşlar gibi derin bir mâzîde sıralanıp gitmiyorlar mı?.. Sabâvet ü şebâbet hâtîrâtı... Hepsi, mâvi bir bahâr içinde uyuyorlar ve biz ayaklarımız altında sararmış kurumuş yaprakların gürültüsünü işiterek bu mezârlık yolunda yokuş aşağı inmekten pek

hazin-engîz bir memnuniyet duyarız...

* * *

Bu hâtîrât-ı mâzîye meyyânında bu gün bir tanesi tehattur ediyorum ki pek eski bir zamâna pek çocukluk duruma aittir.

O vakitler, Fransanın şârk eyâletlerinin bir şehrinde ikâmet ettiğimiz eski hâne... (Don Kişot)u okuduğum ilk Karet Merdivenlerini alt katta oturan kirâcıların gidip gelişini kemâl-i sükûtle gözetlediğim bu muhteşem taş merdiven işte gözlerim önüne geliyor. Bu kirâcılar yeni gelmişti. Zevc, Mösyö Paskal civârda bir fâbrika idâre ediyordu... Benim hâtırlayabildiğime göre bu âdam takrîben kırk yaşlarında kadar tıknaz, biçimsiz, nefis-i târ, kaba saba biriydi. Madam Paskal yâhût teklîfsiz kendisine denildiği gibi Madam Luis zevcinin tamâmıyla zıddı... Genç, fa'âl, pür neşe olan Madam Luis kırmızı dudakları üzerinde bir mûsîkî gibi tat kesb eden garîp bir şiveye mâlikti. Kara gözleri, donuk rengi, kıvırcık siyâh saçlarına pek yakışıyordu. Zevc hergün bulunmuyor ve genç kadın evde yalnız kalıyordu. Memleketinin parlak münâzarından ayrılarak Güneşin dâimâ sislerle mestûr ve solgun görüldüğü bu eyâlette yaşaması onu pek sıkıyor olmalıydı. Bazen kapının aralığından gözetler, onun bir kanapeye uzanmış bir kırâat salonunda kirâ ile alınmış bir romanın yapraklarını isteksiz

çevirdiğini yâhût tembelce gerindiğini görür idim. Tavr-ı mükedderânesine rağmen bu esmer cenûblu kadın benim nazar-ı merâk u dikkatimi celb ediyordu. Bilinmeyen bir memleketten

gelmiş bir şahsın bir çocuk nazarında hâiz-i ehmiyyet olan letâfet-i husûsiyyesini önde de görerek bu kadını güzel, câzibeli buluyordum. Kadın sekiz yaşındaki çocuklarda bile teshîrâtını icrâ eder.

Parlak gözlü, zarîf yürüyüşlü, bilûrî sadâlî olan bu ecnebîyi gördükçe tahayyülâtım cânlanırdı. Dâimâ odasının kapısı önünde durur, onu birden perîşân bir hâlde görmek fırsatını kollar, geçerken baygın nazarlarının vechime nasb edilmesini arar, fistânının hışirtısını işitmek, elbisesine yayılan yasemin kokusunu teneffüs etmek isterdim. Benim yaşımda bir çapkın da ancak kader peydâ olan bu hissiyât-ı nâmûsum bir bed-hûya mı alâmet etti bilmem.

* * *

Ne olursa olsun, komşum zihnimi fikrimi alt üst ediyordu. Birkaç hafta sonra âhvâlîm Madam Luisin nazar-ı dikkatini celb ettiğinden hâli kalmadı. Onun çocuğu yoktu ve cânı pek sıkılıyordu. Benim kurnazca âtvârım onun hoşuna gitti, bana meyl etti. Yavaş yavaş onun göz bebeği oldum. Odasına gittiğim vakit benim için saklanmış birtakım şekerlemeler, tatlılar beh-mehâl bulunurdu. O beni söyletiyordu ve benim güzelliklerim onu eğlendiriyor olmalı ki mektepten gelir gelmez beni çağırmağı unutmazdı. Hattâ mektebin tatil olduğu pencşenbih günlerini yanında geçirmem için ebeveynimden müsâade almağa da muvaffak olmuş idi.

Bu pencşenbih günleri pek hoş geçirdi. Ben onları sabırsızlıkla bekliyordum. Pencereleri bağçeye açılan tarımın ötesinde ikimiz baş başa yemek yiyorduk... Komşum boğazının düşkünüydü... İhâr eylediği lezîz yemekleri kemâl-ı iştihâ ile silip süpürmesini seyreder, bazen yemek yemesini unutarak o ihtâr bitinceye kadar gözlerim yüzüne merkûz, kırmızı dudaklarına, gölgesi yanaklarına düşecek uzun olan kara kirpiklerine dalardım. Ağzının kenarında siyâh ve ufak bir beni vardı ki güldüğü vakit bir çukurcuk içinde kaybolurdu. Sol kolunda ucuna bir madalyon ile ufak bir lavanta şişesi asılı olan bileziği kolunun her hareketinde birbirlerine çarparak hoş sadâlar çıkarırdı bütün bu incelikler beni teshîr ederdi.

Yemekten sonra bitişik odaya geçerdik. O kanapeye oturur. Beni de yanına alarak o zamânlar pek meşhûr olan (Matild), (Şevun Harmantal) romanlarından birini okurdu. Ben bir kedi gibi, kokusuyla mest olarak fistânına sokulur, yanağını ter ü tâze kollarına, dizlerine sürmekten fevk-al-hadd mahzûz olurdum. Ara sıra mütâlaaya bırakır, tembelce gerinir, sonra başımı elleri arsına alarak:

-Oh! Ne kadar sıkılıyorum! Ne kadar sıkılıyorum... diye içini çekerken alnımdan da bûseler alırdı.

Onu tesellî etmek için ne diyeceğimi bilemezdim. Lâkin içimden onun bu sıkıntısını bana anlatmasından memnûn olur ve yeniden bu azışını tatmak ârzûsuyla onun dâimâ... dâimâ içi sıkılmasını temennî ederdim.

* * *

Fakat fenâlığa bakınız ki ertesi ay o daha az sıkılmağa başladı. Şimdi gözleri parıldamış, meşy ü hareketi bile sürat-ı kesb etmiş idi. Sık sık piyanosunu açıyor, ve pür şi'r u aşk romanlar söylüyordu. Aynı zamân şefkat u nevâzışının azaldığını ve artık zihninde şimdi daha az bir mevki işgal ettiğimi hiss ediyordum. Baştan savrulduğumu anlıyor ve ben de gizli bir nefret duymağa başlıyordum.

Bir pencşenbih odasına girdiğim vakit kanapede, tamâmen benim tercîh ettiğim yerde tanıdığım bir mösyonun oturmakta olduğunu gördüm. Siyâh ve uzun saçları ensesinde kıvrımlar teşkîl eden bu mösyonun çehresi sarı, sakalı yumuşak ve kıvrırcık, rodingotu belden yırtık, tavr u hareketi pek meşkûl bir âdam. Madam Luisi onun yanına oturmuş, lakıdısından pek memnûn, pek alâkadâr gibi görünüyordu. Beni görünce ayağa kalktı, masanın üzerinden bir albüm aldı ve ellerime tutuşturarak:

-Bonjör, küçük, al işte sana resimler... Uslu uslu bir tarafta otur, resimlere bak da eğlen...

Sonra yine mösyonun yanına döndü, mösyo sakalını okşayarak tenezzülü imâ eden bir turla:

-Kim bu yumurcak? Diye sordu.

Madam Luis:

-Bir küçük komşu... Sevimli ve sessiz bir çocuk... Hiç bizi râhatsız etmez, diye cevâp verdi.

Benim baş başa mükâlememizi gelip ihlâl eden bu yabancının bana "Yumurcak" demesi pek cânımı sıktı. Ona karşı derin bir nefret hiss ettim. Madam Luisin beni o günkü kabûlünden memnûn değildim. Fi-l-hakîka o benim sevimli bir çocuk olduğumu söylemişse de sonra: "Hiç bizi râhatsız etmez" sözlerini de ilâve etmişti. Halbuki bu cümle benim izzet-i

nefsimi paralıyor, kendi kendime sevdiğim kıymet ve ehmiyyetin tenâkusuna sebep oluyordu.

Gözden düşmüş biri gibi bir köşede bozulduğum hâlde kitâbına bakar gibi yapıyor, lâkin bütün dikkatimi bu uzun saçlı münâsebetsiz herîfin güzel komşumuzla ne kounştuklarını hazır ediyordum. Fakat pek yavaş konuştukları için bir şey anlayamıyordum. Ara sıra “Derin bir kader. Uzlet-i kalp... câzibe-i rûhiyye... çıldırasıya seven” gibi bazı kelimeler kullağıma çarpıyordu. Bütün bunlar bana Çince gibi geliyor fakat bu lisân kullaklarıma pek fenâ ‘aks-endâz oluyordu. Nihâyet Madam Luisin Mösyö Rudolf temsiye ettiği zât müsâade istedi. Madam Luis ona elini uzattı misâfir uzun müddet genç kadının elini sıktı. Sonra birden eğilerek bileklerinden bir bûse aldı. O gittiği vakit Madam Luis pencerenin perdesini kaldırarak Mösyö Rudolf köşe başından kayboluncaya kadar arkasından baktı. Sonra bana doğru geldi ve sûratımı çarpıtmış olduğumu fark ederek beni kanapeye çekti:

-Ne var? Diye sordu.

-Bana yumurcak diyen ve sakallı elinize sorun bu mösyödan hoşlanmadım, dedim... O kızardı, sonra birden kakhahalarını salıvererek:

-Nasıl, kıskacılık ha! Hele bakınız şu ha sıpayal.. diye mırıldandı. Sonra beni okşayarak ilâve etti:

-Mösyö Rudolf bizim hem-şehrî... Birbirimizi görmekten pek memnûn oluyoruz. Bir

daha geldiği vakit sevinli terbiyeli ol. Bir eğer dost kalmamızı istersen kimseye ondan bahs etme...

Ona itâat ederek bu kıvrık sakallı mösyonun ziyaretlerinden kimseye bir şey söylemedim buna da sebep kalben nefret ettiğim bu biçimsiz herife bir fenâlık gelmesine mâni olmak değildi, bilakis Madam Luisin bir daha beni yanına kabûl etmemesinden korkuyordum.

Her pencşenbih günü o saygısız Mösyö Rudolfu kadının odasında buluyordum bütün günü Madam Paskal ile gizli gizli konuşmakla geçiriyordu. Ara sıra Madam Paskal piyanoya geçiyor, Mösyö Rudolf onun yanında ayakta bir tavr-ı mükedderâne ile "r"leri çaldırarak o vakitler meşhûr olan romansları söylüyordu eli kalbi üzerinde, tavr-ı acâib, saçları temevvüc ara sıra ayaklarının parmakları üzerine basıp yükselerek sesine meshûr gibi görünen refikasına ateşli nazarlar 'atf ederek okuyor okuyordu...

Ara sıra elleri birbirine tesâddûf ediyor o vakit birbirlerinin ellerini harîsâne sıktıklarını fark ediyor...

Ve pek hırslanıyordum. Benim vücûdum Mösyö Rudolfu sıkıyor olmalı idi. Çünkü ara sıra bana keskin nazarlar fırlatıyor ve işâretleri, tavr-ı hareketiyle benim oradan def' olmamı ârzû ettiğini anlatıyordu Madam Luis şebât ediyor. Ve beni savmak fikrini redd eyliyordu. Beni misâfirikendine hürmete mecbûr etmek için mi yoksa kimsenin nazar-ı dikkatini celb etmemek ve şüpheyi def' etmek için mi alıkoyuyordu. Bilmiyorum. Fakat dâimâ beni çağırıyor, her ne kadar şarkı söyleyen zâtın hâl u tavrı bana bir iğne gibi batıyor ise de yine her pencşenbih oraya koşmak ârzûsunu yenemiyordum.

Maa-mâ-fih, temmuz içinde birgün, hafta da bir hiss ettiğim bu leezet u saâdetten mahrûm kalacağım endişesi meydâna çıktı. Mektepte muallem bilmem hangi sebep üzerine o pencşenbih günü tatil olmayacağını ve haftanın diğer günleri gibi mektebe gidileceğini söyledi. Bütün tasavvurlarımı bozan bu karar bana pek fenâ göründü. Ertesi gün Mösyö Rudolf öğleden sonra bütün vaktini Madam Luis ile yapyalnız geçirdiği hâlde benim mektepte hasedimden kendimi yiyip duracağımı düşünerek bunu bir türlü kabûl edemedim. Bu cehtle muallemin kararını hiç bildirmeyerek o günü de sâir pencşenbihler gibi evde geçirmeğe karar verdim. Ve hemen Madam Luisin apartmanlarına koştum.

Pek iyi hâtırlıyorum. O gün hava pek ağır idi. Sabâhleyin semâyı kapşamış olan bulutlar dehşetli bir yağmur isâle ediyordu. Alt kata geldiğim vakit komşumuzun dâiresinden gözleri dolmuş, üstü başı perîşân bir hâlde çıkan Mösyö Rudolf ile karşı karşıya geldik. Beni görmemiş gibi davranarak birden sokağa atıldı. Kendi kendime:

-Fırtınadan korkmuş olmalı...Mutlaken bir şemsiyye bulmağa koşuyor, diye

düşündüm: Bu sıkıntıdan kurtulduğum için fevk-al-hadd sevinerek yavaşça Madam Luisin dâiresine girdim. Orada da fırtına vardı. Hiddetli bir ses bağırıp duruyordu... Salonun kapısını açtığım vakit Mösyö Paskalın ellerini göğüslerine kavuşturmuş zevcesinin karşısında durduğunu gördüm. Şişman âdam pek hiddetli gib duruyordu: Alelâde kırmızı olan çehresi sapsarı kesilmişti. Ve dudakları, elleri, bütün vücûdu titriyordu. Kanapeye atılmış olan Madam Luis elleriyle başını kavramış, için için ağlıyordu.

Ben pür hayret, kapının eşiğinde öyle kalıvermiştim. Mösyö Paskal beni gördü hiddetli bir nazar-ı atıf ile sert sert:

-Defol oradan, diye bağırdı.

Ben yerimden kımıldamadım. Korkumdan ağzım açık öyle olduğum yerde kalmıştım. O vakit Madam Luis ellerini yüzünden çekti. Çehresi bana pek telâş içinde göründü. Acınacak bir tavır ile:

-Haydi, yavrum git, bizi yalnız bırak... diye yalvarır gibi söyledi. Sapsarı olduğum hâlde dışarı çıktım. Ve merdivenin üst başından uzun müddet Mösyö Paskalın bağırdığını işittim.

O günü pek fenâ geçirdim ve gece hiç uyuyamadım. İşin fenâsı ertesi günü mektebe gitmek lâzım geldi. Tenbih-i hilâfında mektebe gelmediğim için bütün gün kuru ekmek cezâsına uğradım. Lâkin buna hiç ehmiyyet vermedim Madam Luise olan fert-i hürmet u muhabbetim hissiyle bu cezâyâ uğradığımı düşündükçe bilakis memnûn oluyordum. Akşam eve geldiğim vakit hemen sofraya oturduk ben açlıktan ölüyordum. Teyzem yemeği dağıtırken gözlerini parlatarak dedi ki:

-Duydunuz mu yeni havâdisi... Mösyö Paskalın başına neler geldiğini biliyor musunuz?..

Pederim: Ne olmuş? Diye sordu.

-Karısı bir mektep hocasıyla... Mösyö Rudolf nâmında biriyle kaçmış...

Vâlidem dedi ki:

-Madam Luisin birgün olup behmehâl bu hâle cüret edeceğinden ben dâimâ ümit ettim. Bu kadar hafrîf-meşrebliğin netîcesi işte budur lâkin, âmân Ya-Rabbî, bu çocuğa ne oluyor.

Ben önümdeki çorba tabağını devirmiş göğsümden bir kurşun yiyen biri gibi kendimden geçmiş idim.

* * *

Madam Luis

Komşumuzdan bir daha bahs olunduğunu işitmedim. Ne olduğunu bilmem, o vakitten beri bu çocukça sergüzeşt üzerine birçok seneler küllerini örttü. Lâkin ben fikrimde Madam Luisin câzibedâr çehresini, öyle solgun o siyâh çapkın gözleriyle, kıvrıcık saçlarıyla, üzerinde handeler eksik olmayan pembe yanaklarıyla, bir kuş gibi pür terennüm olan sadâsıyla dâimâ görürüm... Bu hayâl dâimâ hâtırâtımın sisleri arasında doğarak rüyâda görülmüş şeylerin nâ-kâbil tarîf-i letâfetiyle hep bana gülümser.

Fâik Sabrî

KÎL VE FÂL ADABI

Kâfiyye bir teselliyyetkâr asmândır, o bütün endişeleri, bütün mirâtları bir mehd-i nisyânda tehzîz eder. İnsân öyle bir aheng-i ulvî hayâli içinde yaşar ki her şeyi unuttur. O vakit, insân ne kadar bedbaht olursa olsun, kendilerini bahtiyâr zann edenlere hakîkaten acır. Şerefli bir gayeye vâsıl olmak için sefâlet ve ihtiyâca katlanmağı göze alamayan bir âdam bu gayeyi takîb etmeye lâayık değildir. Hakîkî bir sanatkâr sanat için her şeye tehammül edendir.

Kanol Mendes

Romancılıkta, bir kelimenin bir mahall-ı mahsûsa, ancak müvellifin hiss ve keşf edeceği bir yere konulması insânı ağlatabilir, bir ehemmiyyetsiz teferruanın noksanı olur ki oraya kadar toplanan tesîrin inhilâlîni mûcib olur; işte bunlar, öğrenilmeyen, anlatılmayan sanatlardır ki pek güçtür, pek büyüktür.

Mehmed Raûf

Öğretmek için öğrenmek güzel bir şeydir... İhtirâ'n yegâne vâsıtası insânın kendine hâs olan fennle lâ-yenkati' imrâr-ı hayât etmesidir.

Tan

En iyi eserlerim şâkirdlerimdir; ben eserlerimden ziyâde bunların terbiye-i fikriyelerine çalıştım. Zannıma göre muvaffak da oldum. Tetâbu'-i âzmine ve a'sâr ile kitâplarım unutulacaktır; fakat talebemin teşîsât ve icrât maarifetperverleri nâmımı ta ebed-i insâl-ı beşeriyyete tevdî' edecektir.

Muallim Vâîc

Sûret-i dâimâda hiss olunan bir şey gayr-ı mevcûd hükmündedir.

Poul Burje

Düşünen bir fikir hiçbir zamân aldanmaz; aldanmak, birini kaybetmekse, hiç şüphe yok ki, insâniyyet düşünmekle kazanıyor.

Fikret

Bir eserden bir hayât görülür, bir tasvîr bir hâlet-i rûhiyye olduğu gibi bir eserde bir tasvîr hayât olduğundan aynıyle bir hâlet-i rûhiyyedir.

Mehmed Raûf

İltifâta Teskin

Hiddet ile İstihzâ

1.Resim

2.Resim

3.Resim

4.Resim

1.Resim:Pür neşe o bîçâre yine işte bu akşam ermişti küçük sofrasını bağçede tamâm;

2.Resim:İspirtosu çok pis rakının ilk kadehinde tiksinti biraz vechi buruşmuştu; ne çâre...

3.Resim:Bir parça meze ağzına tathîre yetişt;

4.Resim:Telendirerek bir sigara keyfi gülüştü.

5.Resim

6.Resim

7.Resim

8.Resim

5.Resim:Birkaç kadeh içmişti şair söyledi bihoş: “Aşkın ne bilir zevkini sûfî ‘asel-i nûş!”

6.Resim:Artık cıvıymıştı içiyordu, içiyordu: “Binler yaşa ey câm-ı cem! Olmaz mı?” diyordu.

7.Resim:Lâkin yine cânlandı civârındaki eşyâ?

8.Resim:Her şey dönüyor, raks ediyordu ona güyâ.

9.Resim

10.Resim

11.Resim

12.Resim

9.Resim:Çok içti mi zâten bu şey böyle olurdu.

10.Resim:Dalgın; müteessir, mütefekkir duruyordu.

11.Resim:Son bir kadeh içem diye bîçâre uzandı.

12.Resim:Artık masa devrildi, Fehîm sızdı; netîce. 'İşrettteki keyf anlaşılır bakmalı resme.

Gölge

25 LİRA MÜKÂFÂT TAKSİM OLUNACAKTIR

Büyük Müsâbaka

Yalnız Karılarımıza mahsûstur.

Sergezişlerinizi hikâye ediniz... Ne kadar adi ne kadar ehemmiyetsiz olursa olsun hiçbir hayât bu kadar ki hem gülünç hem acıklı bazen her ikisi birden bir sergüzeşti bir vak'ası olsun.

Şüphesiz herkes hatt-ı istivâ'nın balta görmemiş ormanlarında yâhût kıtaların buz deryâlarında seyâhat edemez. Lâkin hayât-ı rûzumuza en zenginler gününden en fakîrler gününe kadar bazen o kadar garîb, o kadar nâkâbil i'timâd-ı vakây'i arz eder ki en mâhir romancılar bile tahayyülünden acîz kalırlar. Böyle şâyân-ı hayret ve kâh mûcib-i istifâde, kâh câlib-i hande bir vak'anın insânın başına gelmesi o kadar büyük bir meziyyet add edilemez. Asıl maarifet bunu herkese merâkla kemâl-i ârzû ve hâhiş ile dinleyecek sûrette anlatmak; daha doğrusu seve seve dinletmektir.

Muhterem karılar; sizden bizde bunu istiyoruz. Hanginizde gerek sizin başınıza gelen gerekse başkasının başına gelip de tarafınızdan müşâhede edilmek sûretiyle tesâdüf ettiğiniz – gülünç veyâ fecî'- vakây'iden birini adi mektûb kâğıtlarından dört sahîfayı tecâvüz etmemek şartıyla kaleme alınız.

Dört sahîfayı tecâvüz eden evrâkı kabûl edilmemekte maazûruz. Yazıların okunaklı olması ve kâğıdın bir tarafına yazılması da ayrıca ricâ ederiz.

Bu evrâkın tedkîki için idârehânemizde zevât-ı âtiyeden mürekkeb bir heyet teşkîl edilmiştir: Reis Safvet Nezîhi Bey, Ahmed Hâşim Bey, Tahsîn Nâhîd Bey, Server Cemâl Bey, Ahmed Samîm Bey, Fâik Sabrî Bey.

Bu heyet gönderilen evrâkı birer birer tedkîk edecek ve birincilik ve ikincilik ile üçüncülüğü kazan hikâyeler mecmûamıza derc olunacağı gibi sırasıyla şu mükâfâtlar takdîm edilecektir.

Birinci mükâfât: 5 lira-i Osmânî.

İkinci mükâfât: Bir fotoğraf (Kodak) âleti.

Üçüncü mükâfât: Gümüş bir ceb saati.

Dördüncüden Yirminciye kadar: Mecmûamızın bir senelik abonesi.

Yirmi Birinciden Elinciye kadar: Musavver-i Muhît'in üç aylık abonesi.

Cevâblar bir aya kadar: "Dersââdette. Musavver-i Muhît, Resimli Roman müsâbaka memûrluğu" nâmına gönderilidir.

SEBEB ?!

Safvet Nezîhî Bey'in temâm-ı serbest-i kalemle yazdığı ilk mahallî romanıdır. "Zavâllı Necdet" ve "Kadın Kalbi" meşhûr mahallî hikâyelerinin sansürün ne müdhiş tahrîbâtına uğramış bulunduğu maallumdur. Muharrir-i muhteremimiz tasavvurât ve hayâlât-ı fikriyyesini bir hürriyyet-i kâmile dâiresinde bu romanından başlayarak göstermeğe sâ'î olmuştur.

"Sebeb" çerâğân vakı'a-i hûnrîzâne-i meşhûr romana temâs eden bir fâci'ay-ı musavverdir. Devr-i İstibdâdın safahât-ı mûallime-i mezbûh-ânesi bir hâme-i hakikat-ı beyân ile teşrîh eden bu sergüzeşt-i hûnîni kârieyin kirâmımızı nazar-ı takdîrine arz ederiz.

Mahall-ı tevzî'ye: Yeni Postahâne civârında Sühûlet Kütübhânesidir. Fîâtı 5 Kuruş. İ'lâ kâğıtlısı 7/5 Kuruş.

Sâhib-i İmtiyâzî: Sabrî Bey-"Matbaa-i Hayriyye" Le Gérant Sabri Bey-

Imprimerie Hairié

Bir Levha-i Tabî'îa

“Resimli Roman”ın tiyatro ilâvesi-Numara: 1

RESİMLİ ROMAN

Târîhî ve Mahallî Piyes Muharriri:

Ali Haydar Emîr

Ashâb-ı Vakı’a

Sultân Selîm Tâlat.

Sultân Mustafâ-i Râb’i.

Sultân Mahmûd Adlî.

Esmâ Sultân.....Sultân Mustafâ-i Râb’inin hemşiresi

Hilmî Paşa.....Sadrâzam ve Serdâr-ı Ekrem

Mûsâ Paşa.....Rikâb-ı Hümayûn Kâimmakâmı

İ’tâallah Efendi.....Şeyh Alâselâm

Çelebi Mustafâ Paşa.....Hilmî Paşanın halefî

İbrâhîm Nesîm Efendi.....Müsteşâr-ı Devlet

Hacı İbrâhîm Efendi.....Umûr’ül-Bahriyye Nâzırı

Hocâ Münîb Efendi.....’Ulemâdan bir zât

Ebû-Bekir Paşa.....Emrâ-i Askeriyyeden

İnce Mehmed Paşa.....Karadeniz Boğazı Muhâfızı

İngiliz Mahmûd Efendi.....Boğaz Nâzırı

Lebîb Efendi.....Mahmûd Efendinin mühürdârı

Cafer.....Mahmûd Efendinin hizmetkârı

Cemâloğlu Mustafâ Efendi.....’Ulemâdan

Abdulrâhmân Ağa.....Sultân Mustafâ mensûbiyetinden

Halîl Haski.....Rumeli Kuvağı Zâbiti

Kabakçı Mustafâ Çavuş.....Yamak Sergerdesi

Süleymân Çavuş.....Yamak Sergerdesi

Ali Çavuş.....Yamak Sergerdesi

Memiş Çavuş.....Yamak Sergerdesi

Ahmed Mahsâr ve ‘Aşîr Efendi.....Sadreyn

Ahmed Sufî Efendi.....	Reis'ül-Kitâb u Kîlli
Arif Ağa.....	Sekbânbaşı
Murâd Efendi.....	'Ulemâdan
Ahmed Muhtâr Bey.....	Mabeynci
Ahmed Efendi.....	Serkâtib
Şâkir Bey.....	Bostâncıbaşı
Cemîl Bey.....	Büyük tezkireci
Pehlivân Ağa.....	Yeniçeri Ağası
Eyûb Ağa.....	Kol Kethudâsı
Abdulfetâh Ağa.....	Sultân Mustafânın Başçûhadârı
Selîm Ağa.....	Hazîne Kethudâsı
Nezîr Ağa.....	Hazîne Vekîli
Hâcî Ali Ağa.....	Tebdîl-i Eski
Deli Mustafâ.....	Bir Bostâncı
Akîfî.....	Bir şair
Cevrî Kalfa.....	Sultân Mahmûdun kalfası
Alemdâr Mustafâ Paşa.....	Ruscuk Ayânı
Râmiz Efendi.....	Ruscuk Yârîfî
Gâlib Efendi.....	Ruscuk Yârîfî
Behîc Efendi.....	Ruscuk Yârîfî
Tahsîn Efendi.....	Ruscuk Yârîfî
Refîk Efendi.....	Ruscuk Yârîfî
Ahmed Efendi.....	Alemdârın Müsteşâr-ı Umûrî

Fasıl-ı Evvel

(Temâşâ-1:Mücâr-ı Dâyesi)

Abdulrahman Ağa, Bayburtlu Süleymân Çavuş, Memiş Çavuş, Cemâloğlu Mustafâ Efendi, yamaklar.

Mustafâ Efendi –Geliniz çocuklarım, size öyle şeyler söylemek istiyorum ki eğer bir kelimesini duyarlarsa hepimizi mahv ettikleri gündür.

Süleymân Çavuş –Sakın Hocâ Efendi! Biz öyle fâsid işlere girişemeyiz; biz hünkârımızın sâdık kullarıyız. Bize ne söylemek istiyorsunuz ki işitilirse bizi gençlâh

edecekler? Sultânımızın aleyhinde mi?

Memiş Çavuş –Yoluna cân fedâ ederiz.

Umûm –Hay hay.

Memiş Çavuş –Kâimmakâm Paşa aleyhinde mi?

Süleymân Çavuş –Bir dediklerini iki etmeyiz.

Umûm –Hay hay !..

Mustafâ Efendi –İkisi de değil evlâdlar! Halîfe, zıll-ullah fî-l-âlemdir; Allah gölgesi çiğnenmez! Kâimakâm Paşa bizim Velyy-i ni'metimizdir; tahkîr edilemez! Fakat Allah hepsinden her şeyden büyüktür. Peygamber ise vekîlinin kendi gösterdiği yoldan gitmesini emr ediyor.

Abdulrahman Ağa –Halbuki vekîl o yoldan gitmiyor!

Memiş Çavuş –Ağa Efendi halt ediyor! Bre utanmaz, haftabaşı deyince arpalıklar veriliyor serhatte cenk oluyor, yamaklar kaldırım üstlerinde re'âyâ tepeliyor. Sonra padişâhımıza iftirâyâ cüret olunuyor. Dur bakalım Allah ne demiş; hocâ ne diyecek...

Mustafâ Efendi –Çocuklar, Allah muhdesâne lâ'net ediniz, diyor. Muhadesât ise, Peygamberin yemediğini yemek, giymediğini giymek, yapmadığını yapmaktır... Araplar, Hazret-i Kur'ana yirmi üç senede fâil oldular; kuvve-i kutsiyesiyle bütün kâinâta zafer buldular. Dağları deler gibi çektiler; denizleri uçar gibi aştılar. Onların uyutacak, uyandıracak tırampetleri mi vardı? Frenkgârî silâhları mı vardı? Hayır...yâ? Ellerin de silâh nâmına yalnız bir kılınç vardı! Koca İslâm Hükûmetini kılınç üzerine kurdular. Söyleyin ey Müslümânlar! İnsâf edin ey beş yüz yıllık hâs askerler! Peygamberimiz Hulefâ-i Râşidîn efendilerimiz dünyayı Nizâm-ı Cedîd ile mi feth ettiler? [Her tarafta hoşnûdî ve tasdik gürültüleri] Bir ellerinde Levâ-i Muhammedî, bir ellerinde sıyrılmış diyânet kılınıcı, kalblerinde Allah korkusu, dillerinde Allah zikri... Öyle hücum ettiler, a'dâ-yı dîni öyle kırdılar, dünyayı öyle sindirdiler. Top ne? Tüfenk ne? Moskof kim? Nime kim? Napolyon kim?.. Evlâdlarım! Bakınız Allah ne diyor: Nerede on iki bin Ehl-i İslâm toplanırsa orada mağlûbiyyet yoktur! Lâkin Hâlis İslâm olacak; ittihâd edecekler; şer'-i şer'inin gösterdiği yola gidecekler. Allahın, Peygamberin o emrini tutacaklar; nevâhinden kaçacaklar! Başlarında a'dâ-yı dînin muhdesâtından olan serpûş bulunmayacak. Sırtlarında, analarımızdan dedelerimizden görmediğimiz salatalar bulunmayacak. Omuzlarında o şeytân işi oyuncaklar bulunmayacak, İslâm olacak, Nizâm-ı Cedîd olmayacak! [Etrâfında hiddetli mırıltılar] Bakınız, ben ihtiyârım, ak sakalıma hürmet edin; Vâcib Tâallî hazretleri (Ak sakallı kullarımdan biz bile hicâb ederiz) buyuruyor. Şu fânî dünyada iki günlük ömrüm kaldı. Şimdiye kadar ikbâl gördüm, itibâr gördüm; felâket çektim, saadet sürdüm. Size sırf o emr-i sübhâniyye söylüyorum; ve câib-i

Muhammediyye telkîn ediyorum. Şerî'ati anlatıyorum? Bana itimâdınız var mı?

Umûm –Var, var...

Mustafâ Efendi –Allah kuvvetinizi müzdâd buyursun, şimdi size sorarım: Bu merdûd Nizâm-ı Cedîd kisvesini kabûl edecek misiniz, o lâ'netli elbiseyi giyecek misiniz?

Memiş Çavuş –Cânım efendim, daha giymiyelim, lâkin bundan ne kazanacağız? Giyersek ne kaybedeceğiz?

Abdulrahim Ağa –Öyle değil, öyle değil! O nişanlı urbayı bir kere giydik mi artık öyle serbest serbest gezemeyeceksin, esnâftan sergi alamayacaksın. Geceleri istediğin yerlerde kalamayacaksın. Nereye gitsek yakalanıp kışlaya getirecekler!

Memiş Çavuş –Vay vay?!

Abdulrahman Ağa –O kadar da değil. Sabâhleyin erkenden tırampet ile kalkacaksın akşam yine tırampetle yatacaksın. İmâmeniz kapanacak. O rütbeleriniz ayrılacak. Gece gündüz ateşli talimler yaptıracaklar.

Memiş Çavuş –Ya ?!..

Abdulrahman Ağa –Dahası var...

[Hâricde azîm gürültüler]

Süleymân Çavuş –Bu gürültüler ne?

Memiş Çavuş –Kim bilir, istemeyiz, giymeyiz diye bağrışıyorlar.

Mustafâ Çavuş –İşte onlar, sizin arkadaşlarınız icâbât-ı şer'ayyeyi anladılar; Nizâm-ı Cedîde lanet ediyorlar siz daha ne zamâna kadar bu fikr-i fâsidde kalacaksınız; nivakat-ı rûh nebüvveti hoşnûd edecekseniz?

[Kabakçı Mustafâ gelir]

Kabakçı –Şimdi... Şimdi işte bu dakîkada! Arkadaşlar, yoldaşlar! Sevgili pâdişâhımızın etrâfını saran hâinler Fransalıdan mektûb aldılar. Frank askeri Arnavutluğa gelmiş; Moskof sultânları Tunaya dayanmış! Bizi Nizâm-ı Cedîde sokmağa bütün kâinât itifâk etmiş. Anlarsınız ya! Yoldaşlar! İçinizde o küsveyi giyecek kim var?

[Umûmda sükût]

Mustafâ Efendi –Kahrosun Nizâm-ı Cedîd...

Umûm –Kahrolsun!

Mustafâ Efendi –Cennet-i alâ sizin içindir evlâdlar!

Kabakçı –Rütbe, para sizin içindir arkadaşlar! Bayrağımızı açarız; gülbangımızı çekeriz; pîrimizden niyâz ederiz! Bize düşman gösterebilirler Kızıl Elmaya kadar gideriz! [Arnavut Ali Çavuş gelir]ken, be yoldaş! Nefes nefese böyle nereden geliyorsun?

Ali Çavuş –Hâlimiz harâb arkadaş, etrâfımızı sardılar, Büyük Râgıb Paşa Üsküdüre

ordu kurdu. Askerine Nizâm-ı Cedîd elbisesi giydirdi. Bizi de asker-i şâhâne-i defterine yazacaklarmış Hunkâr Mahmûd Efendiye fermân göndermiş; ordu bizi yola getireceğine söz vermiş.

Mustafâ –Giymiyoruz... İstemiyoruz...

Umûm –İstemiyoruz, giymiyoruz! [Etrâfında diğer yamaklar gelir, galgale büyür]

Öldürürüz! Keseriz! Parçalarız!

[Bir takım daha bağırarak gelip bunlara iltihâkî eder]

İstanbulu kana boyayalım, gidelim koşalım, öldürelim...

[Hengâme kesb-i dehşet eder]

Kabakçı –Bize o nişanlı urbayı giydirecek kimdir?

Abdulrahman Ağa –İngiliz Mahmûd!

Umûm –Tutalım, paralayalım, yağma edelim! [Galeyân fevkalâde, herkes öteye beriye koşar]

[Halîl Haski gelir]

Abdulrahman Ağa –İşte zâbitiniz geliyor! Sizi kandıracak, başka kıyâfete sokacak, ocağınızı yıkacak!

Umûm –(Kur'an ile) İstemeyiz, yeni çıkma şeyler kabûl etmeyiz!

Halîl Efendi –(Hayrân u mülâyim) Ne var? Ne olmuş? Bu gürültüye sebep ne?..

Kabakçı –Ağa! Bu millete yıllarca hizmet eden ocaklar nefrete uğradı. Başımıza Nizâm-ı Cedîd çıkarıldı. Türlü türlü vergiler milleti bunalttı, fukâranın dışından tırnağından artırdığı paralar bu fazla askere yediriliyor; bizim ne kusurumuz var; bize elbisse gelmiş; sen bizi kandıracağına yemin etmişsin.

Halîl Efendi- Aslı yok; aslı yok müsterîh olun [Geri geri ric'at eder; yamaklar hatve hatve tehâcüm ederler]

Alî Paşa- Nasıl aslı yok; Ragıb Paşa askerlerine cebren kabûl ettirmiş, gözümle gördüm.

Halîl Efendi- [hâif] O giydirmişse biz... [Çekilir, yamaklar takarrüb eder]

Abdulrahman Ağa- Durma, söyletme, kuru masallarıyla sizi aldatacak! Lanet! [Hücûm ile] Mühaddisâne lanet!

Umûm- [Tehâcümle] Lanet, kahrolsun!..

Abdulrahman Ağa- Urun... Yeni şerî'at taraftarıdır! [Ururlar]

Halîl Efendi- Cinâyet, cinâyet... hâinler [Düşer, yamaklar başına üşer, cesedini parça parça ederler.]

Umûm- Öldü, öldü... Nizâm-ı Cedîd tarafları ölmeli! Hepsinin akıbeti böyle olmalı!

Yürüyün İngiliz Mahmûda! O mu bizi Nizâm-ı Cedîd yapacak?... [Giderler...]

İkinci Temâşâ- Büyükdere İskeleyi

Arnavut Ali, Memiş, Yamaklar, Büyükdere ocaklıları.

Ali- [Denize bakarak] Amân, amân! Herîf geliyor... Kavaktan iskeleye dar bindi. Hizmetkârı da berabermiş, hele biz, ondan evvel karaya çıktık.

Memiş- Galibâ İstanbula inecek.

Ali- Bak, bak: Yoldaşlar pîşinde! Yetişiyorlar, nereye kaçacak? İşte dümeni kırdı. Bu tarafa geliyor.

Memiş- Biz çekilelim. Bizi görmesin.... Gelin, gelin!

[Hepsi ihtifâ eder yalnız Büyükdere liler kalır. Sandal ile Mahmûd Efendi ve Cafer gelir.]

Mahmûd Efendi- Amân size ilticâ ediyorum evlâdlar! Beni siz muhâfaza edin.

Ocaklılardan biri- Gel, velî nimet gel! Bundan sonra bizim himâyemizdesin. Kılına bile ilişemezler.

Mahmûd Efendi- Arkamdan yirmi kayık birden geliyor, ricâ ederim evlâd ü ıyâl sâhibiyim, hiç kimseye bir fenâlık etmedim.

Ocaklılar- Yanaş be sandalcı! Gel devletlim gel! [Mahmûd Efendi çıkar, Cafer kalır.]

Mahmûd Efendi- İşte işte geldiler amân beni saklayın. [Yamaklar itişir]

Umûm- Urun! Öldürün! Bu herîf umûm-ı dünyayı Nizâm-ı Cedîd yapacak! [Hücûm ederler]

Cafer- [Sandaldan yalvarır] Ah, Efendi Hazretleri, gitme, gel, sana kıyacaklar!

Kabakçı- Araya girin! İkisi birleşmesin!

Cafer- [Sandaldan çıkıp efendisine doğru şitâb eder] Efendi, kendini sakın! Hâinler...

Kabakçı- Cesûr hizmetkâr! Sen kendini sakın! [Urur.] İşte biri gitti! Efendi de uşağının yanına!

Mahmûd- Allah aşkına, Pîr aşkına!

Kabakçı- Al, sana Pîr aşkına! [Urur]

Umûm- Geberdi; geberdi [Kılıç üşürürler.]

Mahmûd Efendi- [Düşerken] Yarabbî! Ben öldüm... Bu kılıçta, ah! Sultân Selîmin felâketi kokuyor [Teslîm-i rûh eder]

Umûm- Geber! Geber! [Parça parça ederler] Daha kim var? Kim var?

Abdulrahman Ağa- [Sarığını boynuna dolayıp başını açar] İleri, ileri! At Meydânına!

Nizâm-ı Cedîd kalkmadan size hayât yoktur!

Umûm- At Meydânına, At Meydânına! Nizâm-ı Cedîd kalkmalı! [Yürürler...]

Üçüncü Temâşâ- Bâbı'âlî

İbrâhîm Kethüdâ- Mûsa Paşa- Hâcî İbrâhîm Efendi- Ahmed Safî Efendi- Hoca Münîf Efendi- İnce Mehmed Paşa- Ârif Ağa- Mürâd Efendi- Vükelâ, Emre, Ricâl-i Devlet- Behîc Efendi- Lebîb Efendi.

Mûsa Paşa- Kethüdâ Bey! Boğaz vak'ası diye büyütölüp duruyor; ortalık velveleye veriliyor; bunu size kim söyledi, Allah aşkına?

İbrâhîm Kethüdâ- Merhûm Mahmûd Efendinin mühürdârı soyuldu. O da kayıkçılardan işittim.

İ'tâallah Efendi- Hâdise nasıl olmuş?

İbrâhîm Kethüdâ- Lebîb Efendi anlatsın. Gel, evlâd! Bak, Paşalar hazrâtine vak'ayı anlat!

Lebîb Efendi- Efendimiz! Bu gün, merhûm onların maaşlarını verdikten sonra, birden bire isyân etmişler.

Mûsa Paşa- İsyân değil, şöyle bir kıyâm...

Lebîb Efendi- Evet efendimiz, şöyle bir kıyâm vak'a olmuş! Zâbitleri hemen oraya şitâb etmiş zavâllıyı derakib parça parça etmişler!

Mûsa Paşa- O ciheti tahkik etirdik zâbitleri esâsen ters bir âdammış! Asabiyetlerine, milliyetlerine dokunmuş!

Hâcî İbrâhîm Efendi- [Münfa'ilâne kıyâm ile] Sonra kendisini öldürüyormuşlar öyle mi Paşa hazretleri?

Mûsa Paşa- Hayır efendim... Şeyi, işte nasılsa bir cürm olmuş, şimdi çıkıp onu uzatmakta ne manâ var?..

Hâcî İbrâhîm Efendi- Nasıl yok efendim! Biz buraya niçin toplandık? Makâm-ı Saltanat ne sebepten endişeye düşürüldü? İstanbul halkında bu fevkalâde dehşet ne? Biz işi kapatmak istemiyor muyuz bir marz ismi söylenmeden şifâyâb edilmesi kabûl olunur mu?..

Mûsa Paşa- Pek büyük hayâlâta kapılıyorsunuz. Boğazda dört buçuk yamak ihtilâl etmiş bunun ne ehemmiyeti olur? Hepsi bir tek fişenk değerinde bile değildir.

İbrâhîm Kethüdâ- Öyle ya Efendi hazretleri, inlerine iki bölük Nizâm-ı Cedîd indirdik mi yıldırıma urulmuşa döneceklerine de hiç şübhe yok!

Mûsa Paşa- Buna ne hâcet Kethüdâ Bey kendileri bu hakîkati bilirler; bildikleri için belki bu anda nedâmet azâbı çekiyorlar...

Behîc Efendi- Afv edersiniz efendim. Cemiyette pek de nedâmet efkârı yokmuş diyorlar. Tasavvur olunsun Evliya-i Umûr Efendiler! Maksad Halîl yada Mahmûd Efendiyi öldürmek değildir maksad Rumeli kavağından Büyükdereye bir tenezzüh yapmak değildir; maksad iki kat Nizâm-ı Cedîd elbisesini ateşe yakmak değildir... Kâimmakâm Paşa hazretlerini hâdiseyi pek istihfâf buyuruyorlar hâlbuki bütün büyük ihtilâller, ân-ı zühûrunda itfâsına çalışılmamış olanlardır. Ocak eskidir; fakat fıkri isyânda yeni değildir. Ocakta dâimâ sönmez bir şerâre-i mefsetet vardır: Mühümsenmeyen bir dakîkada pârlar ve eğer imhâl edilecek olursa büyük bir yangına sebebiyet verir sonra bunun netâyicinden hâsıl olacak mesûliyyet Azîme-i Kâimmakâmlık, hattâ sadrâzâmın makâmlarında derece-i tehammülleri fevkinde kalır. Mühürdâr Efendinin vak'ayı ikmâl etmesine müsâade buyurulsun efendim.

Lebîb Efendi- İşte efendim o zavâllı zâbiti itlâf ettikten sonra bîgünâh veliyyi-ni'metimin hânesine doğru hücum etmişler orda hâdiseyi daha evvel haber almış olduğundan hemen bir kayığa binip bu tarafa kaçmak istemiş, yamaklar da sandallarla pîşine düşmüşler; Büyükdereye kadar şiddetle takîb etmişler; artık çâre-yi nicât kalmamış Büyükdere ocağına ilticâ etmiş; arkasından gelmişler [Gözleri dolarak] oracıkta iskele başında hizmetçisi ile berâber pârça pârça etmişler! Vahşî gibi, yırtıcı hayvân gibi pârçalamışlar! Hâinler; zâlimler!..

İ'tâallah Efendi- Yeniçeri fırkası Hükûmet-i Osmâniyyenin bânî-i hakîkasıdır; bütün selâtîn-i azâm hazrâtını onlara hürmet ve ocaklarına ri'âyet ede gelmiştir. Müessisleri alâeldin paşa-i merhûm gibi bir vezîr-i âlişândır; Pîr-i Âzam Tarîkat-ı Hâcî Bektâş Velî mertebesinde bir zât o bünyân-ı rasîne duâ-i hevân olmuştur. Muazzizdirler mübeccildirler. Muhteremdirler. Kendilerinden öyle bir cünhe-i sâdır olmakla ithâm edilmeleri câiz olmaz. Daha onları şer'at ve kânûn-ı hükûm etmemiştir. Bu zât onlara tecâvüzât-ı şen'ada bulundu. A'nkasdin ve bağırarak sebep ve laane edenin cezâsını Şer'-i Mübîn tayîn etmiştir. Efendiyi alın!

Lebîb Efendi- Müftî-i İslâm fetvâyı verdi, alın, kaldırın! Bîçâre sebep-i devletim gittikten sonra zâten bu âlemde kimim kaldı ki?..

Behîc Efendi- Hükümünüzün mecâzât-ı ma'neviyesi sırf şahsınıza aittir Şeyhül selâm Efendi hazretleri! Fakat kavliniz bu vakânın âkıbetinde hayır görmüyorum. Binâ-i Allahı yıkanlar müsâmaha ediliyor kâtillere lanet edenler idâm olunuyor! Şer'at böyle mi diyor? Yoksa şu asur dîde-i çınarın yine vükelâ köleleriyle tezyîn olunması mı mürâd buyuruluyor?..

İ'tâallah Efendi- Hâşâ, hâşâ...O nasıl söz Behîc Efendi; târîhin o kanlı safhâtını yevm-i dîne kadar açmamak isterim... Lanet olsun o hâdiseyi tenzîre kalkışanlara! Fakat korkuyorum: Müttehid bir cem'iyete karşı gösterilecek süngü kuvveti onların cüretini kırarak yerde asabiyyetlerini tezyîd etmesin. Bu, dâimâ aks-i netîceyi vermiştir. Rifk ve mülâyemet, tedbîrlerin en hayırlısıdır. Biz, tarîk-i afv ve safha girelim; ortalık güzelce yatıştıktan sonra

erbâb-ı cürmü tecziye edelim.

Mürâd Efendi- Devrândîşâne hareket de budur. Yamakları Nizâm-ı Cedîd sevk etmek buradaki ocağın nâmûsuna leke verir. Hele tedîb kuvvetinin asker-i şâhâne olsa meseleyi bûsbütün alevlendirir. Boğaz bir uzacık yerdir. Kendilerine ocak ihtiyârlarından mürekkeb bir heyet gönderelim onları nush u pendle yola getirelim. Bilâhire Şeyhüselâm Efendinin buyurdukları gibi tahkîk ederiz taharrî ederiz. Cânîleri bulur cezâlarını tertîb ederiz.

Behîc Efendi- Yanlış bir şey yapmak kolaydır, efendi hazretleri. Fakat bir kere başlandıktan sonra tevkif etmek istenirse de kâbil olamaz! İhtilâlciler niçin tuğyân etmiş? Şimdi orada neler ceryân ediyor? Bu muhterem Ocakların efkârı nedir?!. Bu kadar velvele, bu kadar şemâtet-ı mücerred iki zâbitin idâmlarından mı ibârettir?.. Hepimiz biliyoruz: Ocağın ilk zikre şâyân isyânı selim-i evvel zamânında vukû' buldu; fakat cesûr Yeniçeriler Yavuzun. Âsî kanından teşkîl ettiği kırmızı ceryân karşısında durdular. O nedâmete sağır olan muhteşem kılıç önünde zelîl ü muhakkar titrediler. Baş eğdiler!.. Bir kere cennetmekân Kürdistâna gitti; dağlar, tepeler karlar, buzlarla mestûr idi. Kışlalarındaki sıcak düşekler, bu bahadır Yeniçerileri mefkûrelerinden mûnis bir hayâl gibi geçti! İstanbula dönmek istediler. Pâdişâhın çadırına kurşun atıldılar. Hükûmdâra karşı geldiler. Derhâl gözleri önünde bir cesed-i maslûb belirdi! Kulaklarında o yıldırımlardan daha şedîd, daha mahûf nutk-ı cihângîrâne aks etti! Muazzez Ocak zorbaları kedi gibi sindiler. Onlara öyle lâzımdı: Öyle yapıldı. Hâlbuki daha o vakit hamîr-i mâhiyyetleri ifsâd edilmemişti. Aralarına birtakım fûrûmâyeler sokulmamıştı. Ondan sonra, cânbâzlardan başladı: Hokkabâzlar, şa'ibezâdebâzlar birer beşer geldi. Ortalar doldu, kenarlarda bile boş yer kalmadı! Evvelleri koca ordu içinde bir terzi bile bulunamazdı; şimdi kışlalar dârûlsanâ'ileri de geçti! At Meydânına sorunuz: Kaç ihtilâl görmüş, ne fâci'alar seyr etmiştir? Bu muhterem kabadayılar neler yapmadı! Ebeveynin gözü önünde nâmûslar mı hetk etmedi; düşman karşısında orduyu mu yağmalamadı? Halîfe huzûrunda vûkelâ-i devleti mi pâralamadı? Ben, düşmanın kafa taşıyla bizim mide-i şarâb içen papaları öğrendiğim vakit bütün insânlara neefret-i havân olmuşum; sonra İslâmiyyetin merkez hilâfetinde, İstanbul gibi bir beldenin en güzîde meydânında, paşa başlarıyla müzeyyen haşmetli ağaçlarda işittim! Paşa efendiler! Nedâmet-i fâide için akîmdir! Mâzîmizin her sahîfası bir başka gayretle doludur! Hakk aleyhinde baş kaldıranar sürgün olmalıdır; yoksa bütün hukûk-ı mukadese bir âsî başı önünde boyun eğer! Gelin, heyet-i intihâbiyle uğraşacağımıza, ihtilâlcilere telâkî olunmaz vakit kazandıracağımıza hemen üzerlerine Nizâm-ı Cedîd sevk edelim. Nizâm-ı Cedîd için yamakları geri çevirmek Napolyonu münhezim etmekten müşkil değil aa!..

Mûsa Paşa- [Gizlice] Atâ Efendi! Herzevekîli bir işe saldıralım; anlaşıldı ki işimize

sekte verecek.

İ'tâallah Efendi- [Kezâ] Hakikat, ne nutuk şeymiş! Fikirleri bir kere tertîbâtımız aleyhine çevirmeye muvaffak olursa... Amân, şunu biran evvel def' ediniz.

Mûsa Paşa- [Cehren] Erkân-ı muhtereme! Kısa bir müşâvere ettin, Şeyhülselâm Efendi de Behîc Efendinin fikrinde. Fî elvâkı'â ateşi kıvılcım hâlinde iken yatıştırmak sonra koca bir yangını söndürmekten kolaydır. Lâkin pâdişâha âlempenâhın inzimâm-ı rey ü irâdeleri lâzım. Bu işe Behîc Efendiyi pek münâsib gördüm. Gitsin, rikâb-ı hümâyûna vükelâ kullarının ihtirâmât-ı abidânesini arz etsin ve şeref-i müteallik buyurulacak irâdelerini bize teblîğ etsin... Ne dersiniz?

Umûm- Pek münâsib efendimiz!

Behîc Efendi- Hakkımda teveccühünüzden ziyâde hakîkate inkıyâdınıza arz-ı şükran ederim Paşa hazretleri! Alîlre's vela'in. [Gider.]

Hoca Münîb Efendi- [Bir müddet sükûttan sonra] Gitti mi?.. Evet gitmiş!.. Paşalar, efendiler: Teessüf ederim, ağzı süt kokan bir çocuğun karşısında hepiniz ölü gibi sâkit kaldınız. Târîhleri, mâzîleri karıştırdı. Umûmunuzu şaşırttı kalktı gitti! Peki... Lâkin muhâkemenizi, mülâhazanızı da mı aldı götürdü?

İ'tâallah Efendi- Ben de onu düşünüyorum muhterem üstâd! Pek nâzik bir mesele karşısındayız. Bilmem nasıl olur! Beş yüz senelik bir Ocağa incir mi dikeceğiz? O zavâllı fedâkâr fırkalara, bu milleti Bursalardan alıp Balkanlara, Tunalara, Alplere kadar îsâl eyledikten sonra: Vazîfeniz tamâm! "Hadi mahv olunuz!" mu diyeceğiz?

Hacı İbrâhîm Efendi- Öyle ya! Milleti Tunalara, Alplere götürüp de sonra yine hizmetine pişman olmuş gibi tekrâr Tunalara, Balkanlara, Edirnelere iâde ettikten sonra?!

Mûsa Paşa- Araya lakırdı karışmasın. Mesele müsta'cildir. Hemen bir heyet-i nâsiha teşkîl edelim. Umûmen kararımızı verdik, bu heyet Ocak müteneffizânından olmalı. Yamaklara söz geçirmeli...

Ârif Ağa- O vazîfeyi bana bırakınız efendim. Hemen gidip orta mütevellîlerini, ihtiyârlarını, aşçı ustalarını birer birer tartar, en söz geçirebilecek olanlarını size gönderirim, siz de lâzım gelen ta'lîmâtı kendilerine verirsiniz.

Mûsa Paşa- Amân, isti'câl ediniz ağa [Ârif Ağa gider.] Şeyhülselâm Efendi! Mühüm bir maddenin müzâkeresi için sizi fikîrhânede beklerim. Fakat behemehâl teşrîf buyurmanızı da hâsaten ricâ ederim.

Hacı İbrâhîm Efendi- Şüphesiz, Devlet-i Aliyyenin İngiltere ve Fransa politikası arasında bu kadar zamândır devâm ede gelen kararsızlığına bir nihâyet verilecek bu iki itifâk heveslisinden herhangi birine sağlam bir cevâp i'tâ'sı müzâkere olunacak...

Mûsa Paşa- Hayır... Hayır efendim! O mesele değil!

İ'tâallah Efendi- Hattâ daha mühim.

Hâcî İbrâhîm Efendi- Moskofların vaz' ettikleri şerâit-i tezekkür edilecek.

Mûsa Paşa- O da değil!

İ'tâ' Efendi- Daha mühim!

İnce Muhammed Paşa- Râgıb Paşa, bu kıyâma sebep-i müstakill gösterilecek; binâenaleyh ref-i vezâreti arz-ı atebe-i ulyâ kalınacak!

Mûsa Paşa- Değil, değil Paşa! Hiçbirisi değil... Her ne ise çekilelim. Şerefsünûh edecek irâde-i seniyye mülâyemet noktasına masrûf olacağını imdiden biliyorum; biz ise, zâten kan dökülmek, ihtimâlini men' ettik.

İ'tâallah Efendi- [Kalkarak] Hay hay... Hay hay! [Münîb Efendiye] Siz daha burada mısınız hoca efendi hazretleri!..

Münîb Efendi- Fikîrde hâzırlanıyorum.

Atâallah Efendi- Buyrun birlikte gidelim efendim. [Giderler.]

İnce Muhammed Paşa- İş bitti, meclis dağıldı biz de işimize gidelim, başımızın çâresine bakalım...

İbrâhîm Kethüdâ- Ayağım suya erer gibi oldu... Ben gidiyorum, bakalım Allah ne gösterecek... [Hâzırlanır.]

Hazâr- Mâdâm ki öyledir, hep çekilelim, mukaderâne-i müntezir olalım. [Hepsi gider.]

Hâcî İbrâhîm Efendi- [İbrâhîm Kethüdânın koluna girerek] Bu her şeyden mühim olan işin neden ibâret olduğunu biliyor musunuz?

İbrâhîm Kethüdâ- [Gitmeye davranarak] Cânım efendim. Nereye Cehenneme giderlerse gitsinler, ne ehemmiyeti var ki...

Hâcî İbrâhîm Efendi- Siz ehemmiyet vermeyebilirsiniz, onlar evlerine gittiler, evlâdlarının düğünlerinin tertîbâtını hâzırlayacaklar...

İbrâhîm Kethüdâ- [Birden bire irkilerek] Ne?!.. Lâkin bu kadar denâet?..

Hâcî İbrâhîm Efendi- Hakîkat söylüyorum, hudûdda yedi devlet üstümüze çulanmış, dâhilde bu kadar âsî ayaklanmış, bunlardan Kâimmakâm Paşa hazretlerine ne?.. Onlar, yakında icrâ edecekleri büyük düğüne dâir râhat râhat konuşamazlar mı?..

İbrâhîm Kethüdâ- Fakat Şeyhülselâm Efendinin oğlu mu Kâimmakâm Paşanın kızını alacak?..

Hâcî İbrâhîm Efendi- Hayır bilakis, Şeyhülselâmın kızı paşanın mahdûmlarına varacak!

İbrâhîm Kethüdâ- Yok yanlışınız var... Ben biliyorum ki ne Şeyhülselâmın kızı var, ne

de paşa efendinin oğlu!..

Hâcî İbrâhîm Efendi- Evet evet Şeyhülşelâm Efendinin kızı var, fakat size söylemeye cesâretim yok... [Kulağına bir şeyi söyler]

İbrâhîm Kethüdâ- Vay... Lâkin ne söylüyorsunuz?!.. Peki ya Kâimmakâm Paşanın mahdûmu?

Hâcî İbrâhîm Efendi- Onun birâderi!

İbrâhîm Kethüdâ- Yaa?.. Fakat iki kardaş birbirini mi alacak?.. Of, anladım, hâinler!

Hâcî İbrâhîm Efendi- Amân ricâ ederim susunuz işitmesinler! Biz işimizi hafiyen görelim bu mel'ûn izdivâca mân'i olalım.

[Behîc Efendi gelir]

Behîc Efendi- Vay! Meclis-i Vükelâ nerede?

Hâcî İbrâhîm Efendi- Resîde-yi hiss hitâm oldu!?

Behîc Efendi- Lâkin, hükm-i irâdeyi kime tebliğ edeceğim?

Hâcî İbrâhîm Efendi- Duvarlara... Erkân minderlerine!..

Behîc Efendi- Aklıma durgunluk gelecek... Cânım bu ne hâl?

İbrâhîm Kethüdâ- Hiç oğlum... İhtiyârî bir izmihlâl!.. [İkisini de çekip götürür.]

Dördüncü Temâşâ-Büyükdere Çayırı

[Kabakçı Mustafâ, Süleymân Çavuş, Alî Çavuş, Memiş Çavuş, Abdulrahman Ağa, Mustafâ Efendi, yamaklar, Yeniçeriler, Ahâlî]

Kabakçı- Arkadaşlar!

Memiş- Susalım! Çavuşu dinleyelim...

Kabakçı- Arkadaşlar! Devr, bizim ayaklanmamıza; hakkı istememize sebep oldu. Toplandık: Biz Müslümânları Frenk kıyâfetine sokmak isteyen o alçakları tepeledik. Gidiyoruz... Fakat nereye?.. Böyle baş bulunmayan yerde ayak pâyedâr olur mu?.. Şuracıktan bir bölük Nizâm-ı Cedîd çıksa! O lakırdıdan bile ürküyorsunuz! Şimdi, şu köşeden bir sıra süngü pârıldasa kaçacak delik arayacağız, öyle değil mi? Gelin burada ictimâ' edelim, düşünelim taşınalım. Kendimize bir reis intihâb edelim. Bize kumanda edecek akıllı bir âdam olmazsa kırk günde İstanbula inemeyiz. Etrâfımızı çevirirler, cemiyetimizi târ u mâr ederler.

Süleymân- İyi söyledi.

Alî- Reissiz olmaz!

Abdulrahman- Sen pek düşünceli bir yiğitsin: Seni Yeniçeri Ağası yapmalı.

Mustafâ Efendi- Evet, evet itihâd edin; bize şimdi bir baş lâzım. Söyleyin kimi Başbuğ yapmak istersiniz?

Umûm- Mustafâ Ağayı!

Mustafâ- Pek güzel. Mustafâ Çavuş cidden hammiyetli dindâr bir Müslümândır? Giritli nâmûskâr bir Yeniçeridir. O reis olsun; onun sözünden çıkmayın, Süleymân, Ali, Memiş Çavuşlar da Sergerdeleriniz olsun. Birleşmeli, fakat birleşince de bir başa ayak olmalıdır.

Kabakçı- Mâdâm söz birliği ile beni reis yapıyorsunuz; peki, ben de kabûl ettim. Şimdi burada yemin edelim; sözümüzde duracağımıza and içelim. Atalarımız olan o koca Yeniçeriler kazan kaldıracakları vakit dâimâ Ocak âdâbına ri'âyet ettiler; o sebepten bütün sözlerini geçirdiler; dileklerini kabûl ettirdiler. Bu merâsim, Ocağın rûz-ı mahşere kadar bekâ bulmasına sebep olacaktır. [Alkışlar] Çavuşlar! Ortalarınızı toplayın âdâbı harfî harfine icrâ edin. [Kılıcını çekip yere koyar] Hâzır mısınız?

Süleymân- Hep hâzırız.

Kabakçı- Buyurun hoca efendi? Cemâat! Hepiniz hoca efendinin söyleyeceği şeyleri tekrâr ediniz!

Mustafâ Efendi- Cenâb-ı Hakk hâzır u nâzır olduğu hâlde, Pîr sâyesinde kazanmış olduğumuz bu mevk'iyi gasb etmek isteyenleri umûmen kahr etmeye yemin ediyoruz. Allah şahidimiz, erenler yâverimiz olsun! Fikrimiz bekâ-i şer'-i şerîftir. Emelimiz bitamâmihâ husûle gelinceye kadar İslâm, Hristiyan, hiçbir ferdin ırzına, nâmûsuna, malına, cânına sû-i kasd etmeyeceğimize dînimiz, vicdânımız üzerine yemin ederiz; ve bu ahd u mîsâkımızı yarın huzûr-ı bâride dahi teyîd eyleriz. Herhangi birimiz nâmûsumuza verdiğimiz bu yemini bozacak ve bir şahsı incitecek olursak, bilâmüsâmaha verilecek idâm cezâsına râzı olacağımıza... Herbir matlûbumuzu ibtidâ-i Şeyhülselâm kapısına tasdik ettirdikten sonra mutâlebe edeceğimize... Ahkâm-ı şer'-i mukaddesten hiçbir vakit ve hiçbir vechle udûl etmeyeceğimize Vallah....Billah...

Kabakçı- Arş! At Meydânına!

Umûm- At Meydânına! At Meydânına! [Cemiyyetle yürüyerek] Allah Allah İllallah Celîl'ül-Cabbâr, Mu'ayyinus-Stâr, Hâlikulleyli ven-nehâr, üçler, yediler, kırklar, kerem-i Ali pîrimiz Hâcî Bektâş-ı Velî Hû!

[Tekrâr ederler]

Memiş- Hey! Sus! Nizâm-ı Cedîd geliyor...

Umûm- [Kaçışarak] Asker-i şâhâne! Nizâm-ı Cedîd! Süngüler! Tüfenkler!

Abdulrahman- Cânım durun kırlangıç gibi kaçışmayın! Mustafâ Çavuş ne duruyorsun,

reisler ma'iyetini böyle mi muhâfaza eder?

Kabakçı- [Kabakçı kılıncını çekip ileri atılır] Bir adım atan doğru Cehenneme! Utanmıyor musunuz? Gelen asker-i şâhâne değil bir âlây ihtiyâr? Merd Yeniçeriler! Nereye bakayım ola bana cevâp, sonra tabana kuvvet!

Mustafâ Efendi- Çocuklar! Bu gelenler de bizden... Hiç korkmayın. [Cemiyyet-i nâsiha ilerleyip] Hoş geldiniz ağa efendiler! Bu kalabalık bizim için mi?..

Birinci İhtiyâr- Öyle gibi bir şey!

Mustafâ Efendi- Kâimmakâm kayınpeder olacak mı?..

Birinci İhtiyâr- Şeyhülselâm kayınpeder olacak!

Mustafâ Efendi- Ay, ne hayır! Aşağıda işler yolunda mı?..

Birinci İhtiyâr- [Biraz yavaş] Önümüzde öyle iki âdam olunca hiç işler yolunda olmaz mı? Meclis-i Vükelâ toplandı; orada uzun uzun müzâkere oldu. Mûsa Paşa efendimiz hepsini kandırdı, işi nasihatla kapamağa karar verdiler. Ârif Ağa geldi Ocak ihtiyârlarını seçti kırk kişiyi ayırdı, huzûra götürdü. Ay, ne dersin ihtiyârız âmâ genç iken bize de {Tilki Hâcî}derlerdi. Mûsa Paşa efendimiz de insân sarâfî! Kırk kişi içinden bizi ayırdı parolayı verdi. Şimdi kim bana "Kâimmakâm Paşa kayınpeder olacak mı?" derse cevâp bir: Şeyhülselâm kayınpeder olacak! Lâkin burada vakit geçirmeyelim... Hiçbir şeyden korku yok! Yollar hep açık! Nizâm-ı Cedîd paşa efendimizin fermânlarıyla yukarı kışlalara sürüldü Tophâneliler sizi bekliyor. Sipâhîler sizi bekliyor. İstanbul sizi bekliyor. Paşa sizi bekliyor anlarsınız ya! Rütbelere, pâralara, mansıblara sizi bekliyor!

Umûm- {Yürüyerek} Allah, Allah, İllallah Celîl'ül-Cabbâr, Mu'ayyinus-Stâr, Hâlikulleyli ven-nehâr, üçler, yediler, kırklar, kerem-i Alî pîrimiz Hâcî Bektâş-ı Velî u mine Hû!.. {Tekrâr ederek giderler}...

Fasl-ı Sâni

Birinci Temâşâ-Divân-ı Hümâyûn

Sultân Selîm Hân-ı Sâlis, Ahmed Muhtâr Bey, Refîk Efendi, Kurenâ, Musâhibîn, Huddâm Hâsa.

Sultân Selîm- Muhtâr Bey!

Muhtâr Bey- Fermân buyursunlar efendimiz!

Sultân Selîm- Hilm hakkınada mülâhazan nedir? Acabâ, her müşkil-i mülâyemetle

hal etmek arzusuna fert-i tamâmiyle mübtelâ olanlar her nev'i avâkıbtan İndallah mesûl olacaklar mı?

Muhtâr Bey- Hilmin, mülâyemetin, cümle-i âvâmir-i peygamberiyyeden olduğunu ma'llûm-i şehryârileridir; ekser umûrda hilm, afzal-ı tedâbîr add olunur. Fakat şevketli efendim! Cihân, on üç asır evvelki cihân değildir, Avrupanın, bugünkü vaz'-i siyâsetini, Refîk Efendi kulunuz, arız u amîk-ı tasvîr eyledi: Siyâsât, cenâb-ı nebuvvetpenâh ile doğmamıştır; sath-ı ârâmını ilelebed lekeleyen ilk fâci'a-i beşeriyyetle beraber (politika) denilen maarifet-i uz mâda mehd-i vücûda gelmiş ve belki ebûlbeşerle beraber hûbût eylemiştir. Diplomatlık uzun müddet fikirlerde meknûz kaldı, tevess'u edemedi; yapılacak sâha bulamadı. Vaktâ ki insânlar, hatve hatve, cemiyyet cemiyyet, birbirlerinden uzaklaştılar; münâsebât-ı binelmelik binâsına ilk temel taşı vaz' edilmiş oldu. Lâkin kulunuzun i'tikâdımca bu temel, beş bin, on bin sene o hâl-ı evvelin üzere kalmıştır... Uzmanlar, dünyada hükümrân olan şey, muhâkeme değil, mübâreze idi! Vahşiyâne bir mübâreze! Sonraları, münâsebât-i binelemel, nezâket kesb etti;.... Bugün bizât efendimiz, yüz milyonlarca kalbin mutâf-ı ma'neviyyeti olmakla mukaddesiniz. Rusya Çarı da İslav ırkının âmâl ve tasavvurâtını kendi nefsinde hulâsa ediyor. Memleketimiz bu iki nef'-i mütezâdd arasında kalmış; bir kere İstanbul pâytaht-ı cihân add olundu; münâsebât-ı hükûmâtın meftâhı buradadır. Efendimize hakîrâne şu hakîkatı arz etmek istiyorum ki bu günlük bu hâdiseye i'tâ-i karar edeceğimiz vakit revâbıt-ı âtiyyeyi en ziyâde nazar-ı mülâhazaya almak zarûrî olan asırdayız. Üç kişinin selâmetini temîn için bir kişi öldürmek bu devrin en bülend bir nümûne-i hammiyyetidir! Pâdişâhım! 1000 târihinden sonra Yeniçeri gürûh-ı müfsid bir zübâb-ı ta'cîz derekesine inmiştir ki merhûm Sekbânbaşının derin derin anlatmağa çalıştığı şey-i ircâ'-i nazar etmek elzem add olunur: Onlar her an kendilerini a'dem-i âbâda süpürecek bir kasırgaya müstahakkdılar. Veillâ kıyâm, ihtilâl, edebsizlik!

Sultân Selîm- Ah, ne olurdu Ya-Rabbî, ceddin Yavuzun şiddet-i tab'inden binde birine mâlik olsaydım!

Refîk Efendi- Âlempenâhım! Kader hilâfet-i mertebe-i vilâyetten yüksektir: Rikâb-ı şâhânenizde Haccâc bir zerre! Şidâd bir nefrettir! Kim iddia edebilir ki selâmet-i umûm uğrunda kırk bin kişinin katl-ı âmmı, İstikbâl-i mülk ve millete geniş bir tarîk-i fazl ve i'rfân açmamıştır? Kim iddia edebilir ki çorak sahrâlarda insân başından binâ edilmiş yüksek kaleler kavî bir hükûmeti yıkılmak tehlikesinden kurtarmamıştır? Kim iddia edebilir ki Bağdat vâdilerinden Fırat mecrâsına akan dere gibi kanlar beri tarafta milyonlarca bedbahtı bir mürâd etmemiştir? Şevketlim! Mahalline masrûf olmayan şiddet, şübhesiz felâkettir; fakat mevki'ye münâsib düşmeyen hilm daha büyük bir cinâyettir.

Sultân Selîm- Ne mürâd ediyorsun Refîk! Kırk elli bin Yeniçeri'yi bir emirle i'dâm mı ettireyim? Daha tasavvurundan bile titriyorum! Hayır hayır, bu benim işim değil, Selîm ölümler olmalı...

[Mâba'ad 2 numaralı nüshada]

İNDEKS

Abdulfetâh Ağa	26
Abdulrâhmân Ağa	26
Ahmed Efendi	26, 27
Ahmed Muhtâr Bey	26, 40
Ahmed Safî Efendi	31
Ahmed Sufî Efendi	26
Akifî	27
Ali Haydar Emîr	1, 25
Andre NORPE	10
Arel	11
At Meydânı	31, 34, 39
Atâallah Efendi	25, 32, 33, 35, 36
Cevrî Kalfa	27
Çelebi Mustafâ Paşa	25
Don Kişot	11
Ebû-Bekir Paşa	25
Esmâ Sultân	25
Fâik Sabrî	17, 23
Fikret	1, 18
Haccâc	41
Hacı Bektâş-ı Velî	39, 40
Hacı İbrâhîm Efendi	25, 31, 32, 35, 36, 37
Hilmî Paşa	25
Hocâ Münîb Efendi	25
Hoca Münîf Efendi	31
İbrâhîm Kethüdâ	31, 32, 36, 37
İbrâhîm Nesîm Efendi	25
İnce Mehmed Paşa	26, 31
İngiliz Mahmûd Efendi	26
İstanbul	29
Kabakçı Mustafâ	26, 29, 37
Kadın Kalbi	24
Kanol Mendes	1, 17
Lebib Efendi	26, 32, 33
Matild	12
Meclis-i Vükelâ	37, 39
Mehmed Raûf	1, 18
Muallim Vâic	1, 18
Muhammed Emîn	7
Mûsa Paşa	31, 32, 35, 36, 39
Mûsâ Paşa	25
Musavver-i Muhît	23
Mürâd Efendi	31, 34
Nizâm-ı Cedîd	28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 38, 39
Poul Burje	1, 18
Râsim Haşmet	7
Rusya Çarı	40
Safvet Nezîhî Bey	24

Sultân Mahmûd Adlî	25
Sultân Mustafâ-i Râb'i	25
Sultân Selîm	25, 40, 41
Sultân Selîm Tâlat	25
Sühûlet Kütübhânesidir	24
Şevun Harmantal	12
Tan	1, 18
Tophâneliler	39
Tuna	29
Üsküdar	29
Yeniçeri	26, 33, 38, 41
Zavâllı Necdet	24